

söslalúrin

VIKUSKIFTIÐ

Ritstjóri:
Hans Thomsen

Teir liva lívið hættisligt

At skifta um njósnarar tykist vera heldur nýtt fyrirbrigdi í söguni. Sögumenn siga seg ekki vita um tilíkar »rossahandlar«, um hetta orðið kann verða nýtt, fyrr enn eftir seinna heimsbardaga.

Sjálf njósnarasagan er óivað eldri enn krigssagan, tí sjáldan man nakað kriggi vera brostið á, um það nakrantíð er hent, uttan at frammanundan hefur verið njósnast hjá figgindanum. Allen Dulles, sum var stjóri fyrri trygdartænastuni hjá amerík-



Rudolf Abel, oberstur í sovjetisku trygdartænastuni — rætta navn hansara er kanska Emil R. Goldfus. Hann er stærsti njósnari, sum tað higartil hefur eydnast trygdartænastuni í USA at fanga. Hann varð í 1962 eftir at hava sitið fastur í 5 ár skiftur um við tveir Amerikanarar, flogskiparan á njósnarflogfarinum U-2, Francis Gary Powers og Frederic Pryor, sum sótu fastir í Sovjetsamveldinum, ákærdir fyrri njósnarar.

ansku sambandsstjórnini, Central Intelligence Agency, stýtt til CIA, frá 1952 til 1961, sigur í sínum endurminningum »The Craft of Intelligence«, at tær elstu skriftirnar, menn vita um, einki vita at siga frá, at njósnarar hava verið skiftir um. Hann veit annars mangt áhugavert um njósnarar og trygdartænastu gjøgnum tíðirnar at siga og tekur í heilum upp eftir m. a. kinesiska vismanninum Sun Tzu, sum livdi u. l. 500 e. K.

Men at njósnarar hava verið skiftir um, sigur hvørki Sun Tzu ella bibilin nakað um.

Krossferðirnar

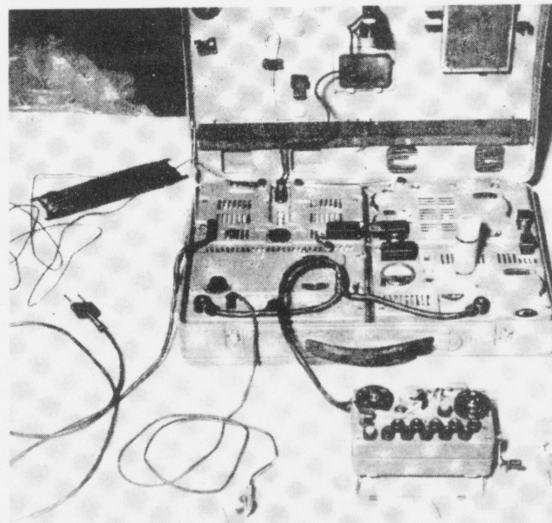
Í frálika verki sínum um krossferðirnar, »History of the Crusaders«, nevni Steven Runciman ymsastaðni okkurt, sum kundi bent á, at teir arabisku og vesturlendsku herferðarnir, sum ofta lögdu miklan dent á at vera riddaraligir hvør móti øðrum, av og á skulu hava skift um njósnarar, men nakað vist veit kortini eingin um hetta. Í Daugavpils (sum býurin eitur á lettiskum — á týskum: Dünaburg) gingu søgur fyrst í 1930-árunum um, at bretski feltmarsjallurin, Sir

Harold Alexander, sum doyði 16. júlí 1969 og tá fyrri heimsbardagi endaði starvaðist í sambandi við tað sonevnda Baltische Landeswehr í baltisku londunum, við árslok 1918 í býnum Rezekne í Letlandi skuldi hava fingið skift tveir bolsjeviskar njósnarar um við ein týskara og ein letta, sum høvdu njósnast aftan fyrri russiska frontin, men heldur ikki henda søgan kann váttast.

Tað tykist at øll lond ella allar stjórnrar heilt fram til tíðina eftir seinna heimsbardaga hava livað eftir teirri meginreglu, sum ein hefur lisið um í óteljandi skaldsøgu um ta bretska Secret Service (har verður aloftast meint við trygdartænastuna hjá bretska herinum): »Vit seta tygum í starv sum njósnarar, men koma tygum illa fyrri av hesum, so kenna vit tygum ikki longur.«

Vilja ikki vera við tað

Njósnarar var nakað, eingin tosaði um. Øll lond og allir valdsharrar hava nýtt hesa mannagongd frá elstu tíðum, men eingin vildi vera við tað. Og luturin hjá njósnaranum var, um hann ella hon varð tikin, at tey vórðu tikin av døgum í stundini!



Undir sakarmálinum móti Lonsdale var hesin stuttbylgjusendarin, sum varð nýttur at siga Moskva frá loyndarmálum við, ein partur av próvtílfarinum

Men undir og kanska einahelst eftir seinna heimsbardaga fingur menn aðra áskoðan um njósnarar. Fleiri stjórnrar varnaðust, at høvdu teirra dugnaligu njósnarar einki í at velja enn tann vissa deyða, buðu teir sær

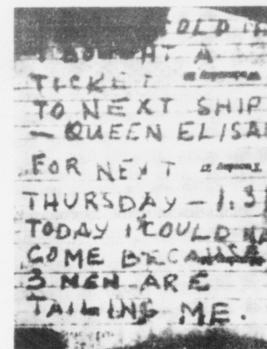
ofta til — fyrri at bjarga lívinum — at fara í tænastu hjá mótpartinum og tikið varð tíðum av hesum tilboðum.

Tað finnst helst eingi dømi um at útlitið at verða havnaður sum njósnari, hefur gjørt tað trupult hjá stjórnum at finna sær nýggj njósnaraevni, men ávís dømi eru um — Allen Dulles nevnið nøkur — at ein njósnari ella arvingar hansara seinni hava tikið upp søksmál móti arbeidsgevara sínum og kravt gjald fyrri veittan dugna og hött við at »avdúka alt«, um teir ikki fingur peningin. Prógv finnst neyvan um tilík viðurskifti, men eingin ivi man vera um, at njósnarin ella tann, sum tikið hefur upp søksmál, í summum av hesum av hesum ferum er fyrirhendur so stillisliga sum hetta nú einaferð letur seg gera.

Men sjálvandi fer útlitið til antin at verða havnaður ella dripin ikki sum frá líður at elva fólki at geva seg til hetta starv, og veit ein njósnari, sum er tikið, at hann ella hon seinni hefur góðar møguleikar at verða skift um við onkran annan. eru møguleikarnir størri fyrri, at hin óhepni ikki sigur ov nógv undir teimum avhoyringum, sum ein um tiknum njósnara altíð verða

Njósnarin Rudolf Abel

Fyrsti rossahandil av hesum slagi rættiliga haldgóðir og almennar upplýsingar eru um, fór fram í 1962, tá USA og Sovjetsamveldið skiftu sovjetiska njósnaran Rudolf Abel um við



Abel var hart kroystur, tá hann skrivaði hesi boðini til sínar samansvornu: . . . ferðaseðil til næsta skip — Queen Elisabeth — hósdagin — 1,31 — eg fekk ikki komið í dag, tí 3 menn elta meg

flogskiparan á njósnarflogfarinum U-2, Francis Gary Powers og ein annan Amerikanara, Frederic Pryor, sum eisini varð handtikið í Sovjetsamveldinum, ákærður fyrri njósnarar. Abel, hvørs rætta navn var Emil R. Goldfus, livdi, sum tað tóktist, sitt fríðarlíva lív sum fotografur í Brooklyn. Í veruleikanum var hann oberstur í loyniligu trygdartænastuni hjá Sovjetsamveldinum. Um hann hoyrði undir herin, flotan ella flogvápnið ella kanska øll trý, varð ongantið avdúkað við vissu, men tá teir komu eftir, at hann var oberstur, gjørdist monnum greitt, at hetta var ein av teimum veruliga »stóru fiskunum«, teir høvdu fangað. Teir sovjetisku njósnararnir fáa hernaðarlig tignarstig, men eingin teirra verður, alt tað menn vita frá at siga, hægri enn generalloyntantur, síðani kemur generalmajorur, oberstur o. s. fr. niðureftir, og hildið verður, at sovjetiska trygdartænastan ongantið hefur havt medarbeiðarar við hægri tignarstigi enn oberstur í vesturheimi.

Í hesum ferri varð skift um á tann hátt, at Powers og Pryor vórðu sendir úr Moskva til New York (og haðani til Washington), meðan Abel varð flugin úr Washington um New York til Týsturberlin, og síðani hava teir

